

УДК 37.013

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-69-110-118>

## ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

© Павлова О.Г.<sup>1</sup>, Павлов Я.В.<sup>2</sup>

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради<sup>1</sup>  
Національна академія Національної гвардії України<sup>2</sup>*

### Інформація про автора:

**Павлова Олена Геннадіївна:** ORCID: 0000-0002-4014-7440; elen.pavlova@gmail.com, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61000, Україна.

**Павлов Ярослав Володимирович:** ORCID 0000-0002-0852-5659; palych.yaroslav@gmail.com, кандидат педагогічних наук, заступник начальника факультету логістики – начальник навчальної частини, Національна академія Національної гвардії України; майдан Захисників України, 3, м. Харків, 61001, Україна.

У статті проаналізовано сучасні психолого-педагогічні дослідження, які надали змогу зробити висновки щодо пояснення суті педагогічного супроводу та особливостей його використання як засобу ефективного підготовки студентів в умовах закладу вищої освіти. Також розкривається суть ключових понять: «супровід», «педагогічний супровід», «супровід професійної підготовки» з педагогічної та психологічної точки зору. Обґрунтовано актуальність та роль педагогічного супроводу в сучасній вищій школі як інструмента виявлення та усвідомлення нової «зони розвитку» особистості. Визначено й охарактеризовано основні напрями та етапи педагогічного супроводу студентів під час навчання в закладах вищої освіти та його характерні ознаки як освітнього явища. Визначено мету педагогічного супроводу, яка полягає у створенні упорядкованої системи професійної діяльності педагога, яка б гарантувала результативність фахової підготовки та особистого розвитку здобувача освіти.

Педагогічний супровід розглядається нами як засіб ефективного підготовки здобувачів освіти, у зв'язку з чим у статті розкрито суть поняття «засобу».

Акцентовано увагу на тому, що педагогічний супровід здобувачів освіти в процесі професійної підготовки спрямований забезпечити реалізацію наявного особистісного потенціалу студентів, розкриття їхньої індивідуальності, уміння до комунікації, накопичення професійно-значущого досвіду, оволодіння необхідними способами самоорганізації та саморозвитку. Налагоджений механізм взаємодії педагога та студента, яка включає запобігання можливих ускладнень чи проблем супроводжуваного, діагностику суті існуючих проблем, пошук їх рішення, консультування на етапі їх вирішення допомагає здобувачам освіти як найкраще оволодіти рефлексивним процесом професійного становлення. Також було зауважено, що під час реалізації педагогічного супроводу як засобу підвищення якості професійної підготовки студентів, важливо враховувати педагогічну складову, яка дозволить зробити процес підвищення якості професійної підготовки для студента цілеспрямованим і продуктивним.

**Ключові слова:** супровід, педагогічний супровід, засіб навчання, здобувачі освіти, професійна підготовка, компонент професійної підготовки.

**Павлова О.Г., Павлов Я.В.** «Педагогическое сопровождение как средство эффективной подготовки соискателей образования»

В статье проанализированы современные психолого-педагогические исследования, которые предоставили возможность сделать выводы относительно объяснения сути педагогического сопровождения и особенностей его использования как средства эффективной подготовки студентов в условиях учреждения высшего образования. Также раскрывается суть ключевых понятий: «сопровождение», «педагогическое сопровождение», «сопровождение профессиональной подготовки» с педагогической и психологической точки зрения. Обоснована актуальность и роль педагогического сопровождения в современной высшей школе как инструмента выявления и осознания новой «зоны развития» личности. Определены и охарактеризованы основные направления и этапы педагогического сопровождения студентов во время

обучения в учреждениях высшего образования и его характерные признаки как образовательного явления. Определены цели педагогического сопровождения, которая заключается в создании упорядоченной системы профессиональной деятельности педагога, которая бы гарантировала результативность профессиональной подготовки и личностного развития соискателя образования.

Педагогическое сопровождение рассматривается нами как средство эффективной подготовки соискателей образования, в связи с чем в статье раскрыта суть понятия «средства».

Акцентируется внимание на том, что педагогическое сопровождение соискателей образования в процессе профессиональной подготовки направлено обеспечить реализацию имеющегося личностного потенциала студентов, раскрытие их индивидуальности, способность к коммуникации, накопления профессионально-значимого опыта, овладение необходимыми способами самоорганизации и саморазвития. Отлаженный механизм взаимодействия педагога и студента, которая включает предупреждения возможных затруднений или проблем сопровождаемого, диагностику сути существующих проблем, поиск их решения, консультирование на этапе их решения помогает соискателям образования как лучше овладеть рефлексивным процессом профессионального становления. Также было отмечено, что при реализации педагогического сопровождения как средства повышения качества профессиональной подготовки студентов, важно учитывать педагогическую составляющую, которая позволит сделать процесс повышения качества профессиональной подготовки для студентов целенаправленным и продуктивным.

**Ключевые слова:** сопровождение, педагогическое сопровождение, средство обучения, соискатели образования, профессиональная подготовка, компонент профессиональной подготовки.

***O.Pavlova, Y. Pavlov "Pedagogical support as a means of effective training of students"***

The article analyzes modern psychological and pedagogical research, which allowed drawing conclusions about the explanation of the essence of pedagogical support and the peculiarities of its use as a means of effective training of students in a higher education institution. The essence of key concepts, such as "support", "pedagogical support", "support of professional training", is also revealed from the pedagogical and psychological point of view. The relevance and role of pedagogical support in modern higher education as a tool for identifying and understanding the new "zone of development" of the individual is substantiated. The main directions and stages of pedagogical support of students during their studies in higher education institutions and its characteristic features as an educational phenomenon are determined and characterized. The purpose of pedagogical support is determined, which is to create an orderly system of professional activity of the teacher, which would guarantee the effectiveness of vocational training and personal development of the student.

Pedagogical support is considered in the article as a means of effective training of students, in connection with which the essence of the concept "means" is revealed.

Emphasis is placed on the fact that pedagogical support of students in the process of vocational training is aimed at ensuring the realization of existing personal potential of students, revealing their individuality, communication skills, accumulation of professionally relevant experience, mastering the necessary methods of self-organization and self-development. A well-established mechanism of the teacher-student interaction, which includes prevention of possible difficulties or problems of the student, diagnosis of existing problems, search for their solution, counseling at the stage of their solution, helps students to best master the reflective process of professional development. It is also noted that during the implementation of pedagogical support as a means of improving the quality of vocational training of students, it is important to consider the pedagogical component, which will make the process of improving the quality of students' vocational training purposeful and productive.

**Keywords:** support, pedagogical support, means of education, students, vocational training, component of vocational training.

**Постановка проблеми.** Зростання вимог сучасності до професійної підготовки майбутніх фахівців вимагає постійного її вдосконалення. Зокрема, проблема формування високо-кваліфікованого та конкурентоспроможного

спеціаліста, який готовий до професійної діяльності, прийняття самостійних професійних рішень, до планування власних дій та прогнозування результатів своєї діяльності підкреслює актуальність зовнішнього управління

процесом професійного розвитку, що актуалізує роль педагогічного супроводу студентів під час їх навчання в закладах вищої освіти.

Основними показниками ефективності професійної підготовки здобувача освіти є отримані ним теоретичні знання та позитивний досвід практичної діяльності, які забезпечуються не лише теоретико-практичною підготовкою, а й включають додаткові, спеціально створені умови, що мають можливість підвищити результативність освіти у вищій школі. Забезпечення педагогічного супроводу здобувача освіти є однією з таких умов, адже його можна розглядати як міжпредметний підхід до формування особистості, виявлення та розвитку індивідуального та інтелектуального потенціалу студента, формування вмінь приймати студентом оптимальних рішень у різних ситуаціях освітньо-професійного вибору, а також як спосіб моделювання та корекції й самого освітнього процесу.

#### **Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал сучасної педагогічної науки дозволяє стверджувати, що поняття «супровід» досить часто використовується в межах професійної педагогіки та для характеристики особливого напрямку професійної діяльності педагогів-психологів, педагогів-предметників, соціальних педагогів, педагогів-дефектологів, медиків, викладачів системи професійної та вищої освіти.

Проблему педагогічного супроводу в своїх роботах досліджували такі науковці, як Г. Безюлева, М. Битянова, Л. Бучевська, О. Газман, Н. Глуханюк, О. Єрмоєнко, Е. Зеєр, Є. Казакова, А. Капланський, Г. Меднікова, С. Рудкова, Ю. Слюсарєв та багато інших. І більшість дослідників педагогічний супровід розглядають як недирективну форму надання допомоги, яка спрямовується на розвиток і самовдосконалення свідомості особистості та включає педагогічну підтримку, допомогу від «супроводжуючих» педагогів, психологів, наставників, консультантів тощо.

Наприкінці ХХ століття в психолого-педагогічній науці педагогічний супровід набув широкого використання як у контексті освітнього процесу, спрямованого на розвиток особистості, так і в ролі інструменту з надання допомоги. Сьогодні ж педагогічний супровід у межах освіти, зокрема професійної, використовується досить широко стосовно проблем організації навчання і виховання в контексті освітньої

модернізації. Є підстави вважати, що все більшого значення набувають уявлення щодо педагогічного супроводу як системи професійної діяльності педагога, спрямованої на створення умов для успішного навчання і подальшого професійного становлення майбутнього фахівця [13, с. 98]. Проте ґрунтовне дослідження означеної проблеми дає можливість констатувати загальну фрагментарність її вивчення в розрізі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

**Мета статті:** розкрити сутність поняття «педагогічного супроводу» та розглянути його як засіб ефективної підготовки здобувачів освіти вищої школи.

**Виклад основного матеріалу.** На основі аналізу чинних державних нормативних документів (Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), Законом України «Про освіту» (2017 р.) та «Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття)», сучасних вимог до молодих спеціалістів та можливостей вищої школи можемо зробити висновок, що професійна освіта переходить на новий ступінь свого розвитку. Сьогодні складається новий образ випускника закладу вищої освіти: це висококваліфікований, конкурентоспроможний, креативний, комунікативний, відповідальний, спроможний до самоосвіти та саморозвитку спеціаліст. Педагогічний супровід процесу професійного навчання може стати тим напрямом, який дозволить більш ефективно втілити в життя актуальні ідеї професійної підготовки майбутнього спеціаліста в закладах вищої освіти.

За результатами аналізу наукової психолого-педагогічної літератури констатуємо неоднотайність дослідників щодо трактування сутності поняття «педагогічного супроводу». У педагогічній науці «супровід» пояснюють як діяльність (підтримку, сприяння, співпереживання, співпрацю, метод), що гарантує відповідні умови для прийняття особистістю оптимального рішення в різних життєвих ситуаціях [7, с. 17]. Також варто враховувати, що суб'єктом розвитку виступає як особистість, яка розвивається, так і система (педагогічна), що має перебувати в постійному розвитку.

З точки зору психології «супровід» – це система професійної діяльності, яка сприяє створенню умов успішної адаптації людини до змін її життєдіяльності [8, с. 34], або комплексний

метод, основою якого є взаємодія того, хто супроводжує та кого супроводжують, безпосередня або опосередкована взаємодія всіх учасників супроводу, результатом якої є допомога особистості у вирішенні будь-яких її проблем [2, с. 12]. Загалом, результатом успішно-організованого педагогічного супроводу є допомога особистості ввійти в нову «зону розвитку», яка їй поки що недоступна [7, с. 21].

У залежності від того, які завдання переважають у діяльності педагога, поняття «супроводу» досить часто зустрічаємо в такому поєднанні, як «соціально-педагогічний», «психолого-педагогічний». На відміну від зазначеного, педагогічний супровід можна визначити як складову організації освітнього середовища; «це система професійної комплексної допомоги, яку потребують учасники освітнього процесу (учні, батьки, педагогічні працівники адміністрація освітніх установ) у створенні умов для повноцінного і гармонійного розвитку особистості з урахуванням сучасних підходів до розвитку, навчання та виховання» [5, с. 97].

Педагогічний супровід – це особлива діяльність викладача, яка здійснюється в межах спільних дій із здобувачем освіти, які спрямовані на визначення його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод, що заважають самостійно досягати бажаних результатів в навчанні, самовихованні, спілкуванні і способі життя [14, с. 100]. Також педагогічний супровід у науковій літературі часто пояснюється як постійний, довготривалий процес участі педагога, який має спеціальні навички взаємодії зі здобувачем освіти щодо адаптаційного періоду, діагностики та рішення особистих проблем.

У своїх дослідженнях Є. Зеєр супровід професійної підготовки називає «супроводом становлення професіонала» і трактує його як цілісний процес вивчення, формування, розвитку і корекції професійного становлення особистості [6, с. 154].

Термін «педагогічний супровід навчально-виховного процесу» найчастіше в науково-педагогічній літературі пояснюється як цілісний і неперервний процес вивчення й аналізу, формування, розвитку й корекції всіх суб'єктів освітнього процесу, особливу форму підтримки і допомоги здобувачам освіти щодо утворення компетентної діяльності [12, с. 13].

У дослідженнях педагога А. Горбатюка знаходимо визначення педагогічного супроводу професійної підготовки як системи цілеспрямованої професійної діяльності викладацького складу закладу вищої освіти, яка забезпечує створення психолого-педагогічних умов для успішного навчально-виховного процесу та активного професійно-особистісного розвитку здобувача освіти в ситуації взаємодії [4, с. 215]. Згідно з точкою зору педагога, головна мета педагогічного супроводу особистості здобувача освіти пов'язана з напрямом перспективи його діяльності, яка орієнтована на максимально можливу допомогу особистісно професійному розвитку [4, с. 217]. А головним завданням педагогічного супроводу професійної підготовки студента у закладі вищої освіти є, перш за все, створення системи умов для саморозвитку особистості студента. Для вищої школи особливо важлива система загальних, особистісних, психічних якостей і процесів студентів: мотивація, здібності, рефлексія тощо. При цьому найкраще, коли студенти володіють відповідними психологічними знаннями і психотехніками, ґрунтуючись на досвіді власного життя і життя своїх рідних, тобто реальних проблемних ситуацій, що виникають під час їх діяльності і спілкування [9].

Враховуючи вище зазначене, також можемо визначити характерні ознаки педагогічного супроводу як освітнього явища:

– суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії педагога зі здобувачем освіти;

– орієнтування на особистість здобувача освіти, задоволення його потреб, інтересів, мотивів, розвиток соціальної ситуації;

– реальна допомога в укладанні перспективного індивідуального плану дій, вироблення індивідуальної професійно-педагогічної стратегії [11].

«Педагогічний супровід у процесі педагогічної підготовки формує сприятливу емоційну атмосферу, позитивну мотивацію до навчальної та навчально-професійної діяльності, створює передумови для самоствердження та самовираження особистості в різних сферах життєдіяльності. Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного супроводу у взаємодії «викладач-студент» слугує створенню творчого поля спільної взаємодії та сприяє інтелектуальному

взаємозбагаченню всіх учасників педагогічного процесу» [11].

У педагогічному супроводі функція розвитку особистості конкретизується в більш приватних функціях, відповідно властивих функцій тієї чи іншої педагогічної системи. У зв'язку з цим є підстави вважати, що:

– зміст педагогічного супроводу професійної освіти особистості здійснюється за допомогою навчально-виховних та освітніх функцій, кожна з яких залишає свій слід для особистості;

– реалізується протягом всього життя людини зі специфікою проявів щодо конкретних ситуацій, подій, соціальних груп людей тощо;

– має своє інституційне оформлення; забезпечується спеціально підготовленими кадрами [10, с.109].

Таке розуміння функцій педагогічного супроводу відображає його функціональну сторону та пояснює педагогічний супровід процесу навчання і виховання студента як частини загального процесу педагогічного супроводу його розвитку.

Ідея педагогічного супроводу заснована на взаємодії викладача та студента і є динамічною, оскільки розглядається не тільки як зразок, але і як дієвий механізм, який забезпечує ефективний професійно особистісний розвиток здобувачів освіти на усіх етапах навчання у закладі вищої освіти. Для кожного етапу навчання загальні цілі конкретизуються у вигляді комплексу конкретних завдань, що відбивають специфіку змісту супроводу. Основними етапами та напрямками супроводу здобувачів освіти є:

1. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студента.

2. Формування креативної готовності до професійної діяльності.

3. Формування інноваційної професійно-практичної позиції.

Затвердження ідеї супроводу в якості одного з основних засобів успішного навчання в закладі вищої освіти і професійного розвитку має низку важливих напрямків, які стосуються цілей, завдань, принципів організації, змісту роботи, професійної позиції майбутніх фахівців у відносинах із різними учасниками освітнього процесу, а також підходів до оцінки ефективності їх діяльності [10, с.110].

Педагогічний супровід розглядається нами як засіб ефективної підготовки здобувачів освіти, у зв'язку з чим вважаємо за необхідне

розкрити суть означеного поняття, тим більше, що ми досить часто використовуємо його в педагогічній науці і практиці.

Більшість педагогічних джерел пояснюють засіб як матеріальний або ідеальний об'єкт, який використовується педагогом та студентом під час засвоєння нових знань. Поняття «засобу» в педагогіці позначає один із компонентів процесу навчання, який сприяє реалізації інформаційної та координуючої функції педагога, налаштовує та підтримує пізнавальний інтерес здобувачів освіти, допомагає в реалізації багатьох принципів навчання, зокрема принципу доступності.

У своєму дослідженні ми розглядаємо засіб як один із компонентів професійної підготовки, який гарантує успіх організації спільної роботи всіх членів навчально виховного процесу в закладі вищої освіти.

Засобам притаманні певні дидактичні властивості, які проявляються відповідно до функцій, що ними виконуються:

– компенсаторності, що сприяє полегшенню процесу навчання, враховуючи мінімальну витрату часу, здоров'я і сил під час досягненні поставлених навчально-практичних цілей;

– адаптивності, що забезпечує створення сприятливих умов для оволодіння здобувачами освіти необхідними знаннями, вміннями та навичками, ілюстративності сприйняття навчального матеріалу, оптимальність організації їх самостійної роботи, відповідність віковим та індивідуальним можливостям;

– інтегративності, що дозволяє розглядати досліджуваній об'єкт і як частину чогось, і як ціле, реалізується при використанні засобів у комплексі [3].

Ці функції відповідають змісту об'єкта застосування, умов і способів його використання. Вони лежать в основі засобів, які застосовуються для досягнення мети, при їх використанні в педагогічній практиці і обумовлюють вибір засобів в подальшому.

Отже, педагогічний супровід як засіб ефективної підготовки здобувачів освіти ми розглядаємо як компонент, який:

– сприяє організації спільної продуктивної діяльності викладацько-професорського складу закладу вищої освіти та студентів;

– забезпечує педагогічну допомогу та підтримку у виборі шляхів професійного й особистісного розвитку здобувача освіти;

– орієнтований на досягнення максимальних результатів фахової підготовки, майбутню професійну діяльність у відповідності з набутою кваліфікацією та можливі професійні перспективи;

– сприяє формуванню в майбутнього фахівця таких особистісних якостей, як: здатність і готовність до самостійного, обґрунтованого, вільного і відповідального вибору, прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Розглядаючи проблему підвищення якості професійної освіти, більшість дослідників (О. Абдуліна, Є. Барбіна, І. Бех, С. Беляєва, В. Кремінь, Н. Кузьміна, З. Курлянда, Н. Матвеева та багато інших) акцентують увагу на важливості обрання правильного навчально-методичного інструментарію, який би сприяв більшій результативності професійної підготовки. Вирішення проблеми підвищення якості професійної освіти за допомогою педагогічного супроводу сприяє оптимізації процесу підвищення якості освіти студентів.

Метою педагогічного супроводу є створення упорядкованої системи професійної діяльності педагога, яка б гарантувала результативність фахової підготовки та особистого розвитку здобувача освіти, а також сприяла б взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу при вирішенні проблем, які можуть виникнути під час навчання в закладах вищої освіти [5, с. 97]. Саме ситуації під час професійної підготовки, в яких студент відчував труднощі, невпевненість, зустрічався з певними перешкодами, які заважали досягти запланованого результату, ще раз підтверджують необхідність запровадження педагогічного супроводу в навчальний процес вищої школи.

Незважаючи на велику кількість визначень поняття «педагогічного супроводу», які ми зустрічаємо в науковій літературі, всі вони ґрунтуються на взаємодії, результатом якої є сприяння супроводжуваному під час навчального процесу та усунення різноманітних проблем, які перешкоджають досягненню визначених цілей. Така взаємодія викладача зі студентом має спрямовувати студента до пошукового типу діяльності (визначення цілей, потреб, мотивів та ін.), сприяти професійній ідентифікації, професійному розвитку та забезпечувати конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

Педагогічний супровід має такі основні напрями:

– адаптаційний – створює комфортні умови процесу пристосування здобувача освіти на початковому рівні навчання до нових для нього умов, з якими він зустрічається в закладі вищої освіти. Від рівня успішності процесу адаптації залежить і навчальна результативність студента, а також становлення особистості майбутнього спеціаліста в цілому;

– профорієнтаційний – сприяє формуванню в здобувачів освіти готовності до виконання професійно-практичної діяльності з обраного фаху. Професійна ідентифікація та становлення особистості здійснюється в межах навчально-виховного процесу закладу вищої освіти;

– діагностичний – визначає за допомогою різного діагностичного інструментарію соціально-психологічного клімату в групі студентів, характер та рівень стосунків здобувачів освіти з адміністративно-викладацьким складом закладу вищої освіти, виявлення провідних потреби, інтересів, ціннісних орієнтирів, мотиваційної сфери особистості студента, що так само відіграє значну роль у створенні умов сприяння всебічному гармонійному розвитку студента як майбутнього фахівця;

– розвивальний – орієнтує здобувача освіти на обґрунтований, раціональний, усвідомлений вибір індивідуальної траєкторії розвитку щодо обраного фаху. Професійне становлення забезпечується позитивним досвідом майбутньої професійної діяльності;

– консультаційний – передбачає експертну підтримку всіх учасників освітнього процесу з особистих і навчальних питань. Реалізація консультаційного напрямку допомагає підтримувати сприятливий психологічний клімат в закладі вищої освіти [13, с. 103-104].

Здобувач освіти має розуміти дієвість механізму вирішення та подолання проблем, перешкод та життєвих труднощів. Проте в сучасних дослідженнях вищої освіти досить часто зустрічаємо думку про те, що випускники закладів вищої освіти є недостатньо обізнаними щодо можливостей свого інтелекту, труднощів у спілкуванні, внутрішніх конфліктів та ін. Причиною цього, перш за все, є перевага інформаційного підходу у вищій школі. У зв'язку

з цим важливою формою педагогічної підтримки в закладі вищої освіти може бути саме викладання курсу педагогіки, зміст якого має варіюватися в залежності від завдань майбутньої професійної діяльності студентів. При цьому одна з найважливіших задач педагогічного супроводу – орієнтувати майбутнього фахівця на самодіагностику, самопізнання, розвиток власного психологічного потенціалу [9].

На думку А. Горбатюка, педагогічний супровід професійного навчання – це упорядкованість певних дій викладача, які забезпечують водночас створення психолого-педагогічних умов продуктивного навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти та особистісного й професійного розвитку й становлення студента [4, с. 2]. Відповідно, цілі педагогічного супроводу здобувача освіти мають відповідати та бути направленими на реалізацію перспективних напрямів його діяльності, яка орієнтується на розвиток особистості та її професійне становлення.

Дослідниця К. Александрова зазначає, що суть педагогічного супроводу включає, як превентивний процес навчання особистості самостійно планувати свій життєвий шлях і індивідуальний освітній маршрут, організувати життєдіяльність, вирішувати проблемні ситуації, так і перманентну готовність адекватно реагувати на ситуації її емоційного дискомфорту [1].

Авторка також визначає види педагогічного супроводу за такими критеріями:

- за ступенем участі супроводжувача виділяється безпосередній та опосередкований супровід;
- за часом надання: випереджаючий, своєчасний та наслідковий;
- за тривалістю: одноразовий, пролонгований, дискретний [1].

Усі види означеного педагогічного супроводу передбачають пошук варіантів вирішення чи попередження проблем, з якими зустрічається студент на шляху освоєння обраного фаху, шляхом акцентування його уваги на можливості їх виникнення та ілюструванні способів їх вирішення. Педагог постійно спрямовує свою діяльність на поліпшення умов відповідного сприймання студентом педагогічної дійсності з метою допомоги, підтримки, сприяння виявленню та усвідомленню нової «зони розвитку», яка на даний момент для нього недоступна. Тобто педагогічний супровід сприяє

формуванню адекватного сприйняття здобувачем освіти навчально-виховного процесу з перспективою максимально продуктивного професійного розвитку в майбутньому.

Використання педагогічного супроводу як засобу професійної підготовки дозволяє здобувачам освіти усвідомити власний досвід та проаналізувати власні можливості потенційного професійного зростання; визначити напрями та розробити перспективні стратегії особистісного та професійного розвитку; накопичувати навчально-практичний досвід та способи діяльності, які будуть важливими для професійної діяльності; формування готовності самостійної професійної діяльності; формувати здатності до самостійного виявлення та усунення здобувачем освіти перешкод на шляху їх ефективного особистісного розвитку та професійного зростання.

**Висновки на пропозиції.** Отже, з метою надання максимальної допомоги, сприяння у запобіганні ускладнень та вирішенні багатьох питань під час професійної підготовки майбутніх фахівців і, як результат, підвищення ефективності цієї підготовки вважаємо за необхідне використання систематичної педагогічної підтримки студентів. Результатом такої підтримки є особистісний та професійний розвиток особистості, виявлення та реалізація її можливостей і здібностей, задоволення потреб та мотивів. Враховуючи те, що процес професійного становлення досить тривалий за часом, вважаємо за необхідне акцентувати увагу та тому, що педагогічний супровід має охоплювати всі етапи означеного процесу. Налагоджений механізм взаємодії педагога та студента, яка включає запобігання можливих утруднень чи проблем супроводжуваного, діагностику суті існуючих проблем, пошук їх рішення, консультування на етапі їх вирішення допомагає здобувачам освіти якнайкраще оволодіти рефлексивним процесом професійного становлення. Студенти набувають умінь самостійного аналізу власних досягнень та можливих труднощів і, як результат, обирають власну траєкторію розвитку. Зауважимо, що під час реалізації педагогічного супроводу як засобу підвищення якості професійної підготовки студентів, важливо враховувати педагогічну складову, яка дозволить зробити процес підвищення якості професійної підготовки для студента цілеспрямованим і продуктивним.

**Список використаних джерел:**

1. Александрова Е. А. Индивидуализация образования: учиться для себя / Е. А. Александрова // Народное образование. – 2008. – № 7. – С. 43–50.
2. Безюлева Г. В. Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной адаптации учащихся и студентов : монография / Г. В. Безюлева. – М. : Изд-во МПСИ, 2008. – 320 с.
3. Бербец Т. М. Дидактичні можливості засобів навчання для формування самостійності в процесі проектно-технологічної діяльності / Т. М. Бербец // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уман. Держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Київ : Міленіум, 2006. – С. 135-141. – Режим доступу : [https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/5314/1/DYDAKTYChNI\\_MOZhLYVOSTI.pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/5314/1/DYDAKTYChNI_MOZhLYVOSTI.pdf) – Дата звернення 5.09.2020р.
4. Горбатюк А. Н. Процесс адаптации первокурсников и профессионально-личностное развитие студентов в условиях психолого-педагогического сопровождения в вузе / А. Н. Горбатюк // Известия Академии педагогических и социальных наук. 2008. – Ч. 2. – С. 213–217.
5. Ерьоменко О. А. Сутність педагогічного супроводу освітнього процесу / О. А. Ерьоменко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : збірник наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2012. – Вип. 36. – С. 96–100.
6. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования : учеб. пособие / Э. Ф. Зеер. – М. ; Воронеж, 2008. – 480 с.
7. Казакова Е. И. Комплексное сопровождение развития учащихся в образовательном процессе (аналитические материалы) / Е. И. Казакова. – С.-Пб, 1998. – 213 с.
8. Коханова О. П. Психологічний супровід входження особистості в освітнє середовище / О. П. Коханова // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. – 2016. – Т. 2, № 2. – С. 32–37.
9. Лапшова А. В. Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной подготовки студентов вуза / А. В. Лапшова, О. И. Ваганова, М. С. Малеева // Проблемы современного педагогического образования. – 2018. – № 59-4. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologo-pedagogicheskoe-soprovozhdenie-professionalnoy-podgotovki-studentov-vuza> - Дата звернення 07.09.2020р.
10. Манузина Е. Б. Педагогическое сопровождение студентов в образовательных учреждениях высшего профессионального образования / Е. Б. Манузина // Вестник ТГПУ. – 2011. – № 1. – Режим доступа : <https://google.su/muaJLrY>. - Дата звернення 07.09.2020р.
11. Мирончук Н. М. Педагогічний супровід майбутніх викладачів вищої школи у процесі професійної підготовки / Н. М. Мирончук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Ін-т

інноваційних технологій і змісту освіти М-ва освіти України. – Київ, 2016. – Вип. 89, ч. 2. – С. 127–131.

12. Овчарова Р. В. Практическая психология в образовании / Р. В. Овчарова. – М., 2003. – 156 с.

13. Павлова О. Г. Педагогічні умови формування професійної мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Г. Павлова. – Глухів, 2019. – 299 с.

14. Павлова О. Г. Психолого-педагогічний супровід як умова професійної мотивації майбутніх учителів початкової школи / О. Г. Павлова // Збірник наукових праць. Педагогічні науки / Херсон. держ. ун-т. – Херсон : Гельветика, 2017. – Вип. LXXX, т. 2. – С. 180–184.

**References**

1. Aleksandrova, YeA 2008, 'Individualizatsiya obrazovaniya: uchitsya dlya sebya'[Individualization of education: learning for yourself], *Narodnoye obrazovaniye*, no. 7, pp. 43-50.

2. Bezyuleva, V 2008, *Psikhologo-pedagogicheskoye soprovozhdeniye professionalnoy adaptatsii uchaschchikhsya i studentov*, [Psychological and pedagogical support of professional adaptation of pupils and students] Izdatelstvo Moskovskogo psihologo-socialnogo instituta, Moskva.

3. Berbets, TM 2006, 'Dydaktychni mozhllyvosti zasobiv navchannia dlia formuvannia samostiinosti v protsesi proektno-tekhnolohichnoi diialnosti'[Didactic possibilities of teaching aids for the formation of independence in the process of design and technological activities], *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny, Milenium, Kyiv, pp. 135-141, viewed 5 September 2020, <[https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/5314/1/DYDAKTYChNI\\_MOZhLYVOSTI.pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/5314/1/DYDAKTYChNI_MOZhLYVOSTI.pdf)>.

4. Gorbatyuk, AN 2008, 'Protss adaptatsii pervokursnikov i professionalno-lichnostnoye razvitiye studentov v usloviyakh psikhologo-pedagogicheskogo soprovozhdeniya v vuze'[The process of adaptation of freshmen and professional and personal development of students in the context of psychological and pedagogical support at the university], *Izvestiya Akademii pedagogicheskikh i sotsialnykh nauk*, part II, Moskva, pp. 213-217.

5. Yeremenko, AA 2012, 'Sutnist pedahohichnogo suprovodu osvithnoho protsesu'[The essence of pedagogical support of the educational process], *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, Ukrainka inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv, iss. 36, pp. 96-100.

6. Zeyer, EF 2008, *Psikhologiya professionalnogo obrazovaniya*, [Psychology of vocational education] 3rd edn, Moskva, Voronezh.

7. Kazakova, YeI 1998, *Kompleksnoye soprovozhdeniye razvitiya uchaschchikhsya v*



*obrazovatel'nom protsesse (analiticheskiye materialy)*, [Comprehensive support for the development of students in the educational process (analytical materials)] Sankt-Peterburg.

8. Kokhanova, AP 2016, 'Psiholohichniy suprovid vkhodzhennia osobystosti v osvittnie seredovyshe' [Psychological support of the individual's entry into the educational environment], *Aktualni problemy pedahohiky, psyholohii ta profesiinoi osvity*, vol. 2, no. 2, pp. 32-37.

9. Lapshov, AV, Vaganova, OI & Maleyeva, MS 2018, 'Psikhologo-pedagogicheskoye soprovozhdeniye professional'noy podgotovki studentov vuza' [Psychological and pedagogical support of professional training of university students], *Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya*, no. 59-4, viewed 7 September 2020, <<https://cyberleninka.ru/article/n/psihologo-pedagogicheskoe-soprovozhdeniye-professional'noy-podgotovki-studentov-vuza>>.

10. Manuzina, YeB 2011, 'Pedagogicheskoye soprovozhdeniye studentov v obrazovatel'nykh uchrezhdeniyakh vysshego professional'nogo obrazovaniya' [Pedagogical support of students in educational institutions of higher professional education], *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta*, no. 1, viewed 7 September 2020,

<<https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskoe-soprovozhdeniye-studentov-v-obrazovatel'nykh-uchrezhdeniyah-vysshego-professional'nogo-obrazovaniya>>.

11. Mironchuk, NN 2016, 'Pedahohichniy suprovid maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly u protsesi profesiinoi pidhotovky' [Pedagogical support of future high school teachers in the process of professional training], *Novi tekhnolohii navchannia*, Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity Ministerstva osvity Ukrainy, Kyiv, iss. 89, part 2, pp. 127-131.

12. Ovcharova, RV 2003, *Prakticheskaya psikhologiya v obrazovanii*, [Practical psychology in education] Moskva.

13. Pavlova, O 2019, 'Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi motyvatsii do pedahohichnoi diialnosti u maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv' [Pedagogical conditions of formation of professional motivation to pedagogical activity at future teachers of initial classes], *Kand.ped.nauk thesis*, Glukhov.

14. Pavlova, O 2017, 'Psiholoho-pedahohichniy suprovid yak umova profesiinoi motyvatsii maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly, Pedahohichni nauky, [Psychological and pedagogical support as a condition of professional motivation of future primary school teachers] Khersonskiy derzhavnyi universyt, Helvetyka, Kherson, iss. LXXX, vol. 2, pp.180-184.

*Стаття надійшла до редакції 16.09.2020 р.*